

Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις

«Ἐντολή γάρ Κυρίου μὴ σιωπᾶν ἐν καιροῦ κινδυνευούσης Πίστεως. Λάλει γάρ, φησί, καὶ μὴ σιώπα... Διὰ τοῦτο καγὼ ὁ τάλας, δεδοικὸς τὸ Κριτήριον, λαλῶ».

(Ὁσ. Θεοδώρου Στουδίτου, PG 99, 1321)

Ἡ Σύνοδος τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν τοῦ ἔτους 1756*

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον δέχεται ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοὺς προσερχομένους σὲ αὐτὴν ἀπὸ ἄλλες χριστιανικὲς παραδόσεις (Λατίνους- Προτεστάντες) τὴν ἀπασχόλησε πολλές φορές, καὶ αὐτὸ τὸ ἔκανε ἢ κατ' ἀκρίβειαν μὲ ἀναβαπτισμό ἢ κατ' οἰκονομία μὲ Χρῖσμα καὶ λίβελλο.

Αὐτὸ ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὸν «παπικὸ προσηλυτισμὸ» καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίδραση τῶν Ὁρθοδόξων στὶς προκλήσεις τῶν δυτικῶν Χριστιανῶν.

Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ πρέπει νὰ δοῦμε τὴν Σύνοδο τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν (Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων) τοῦ ἔτους 1756.

Ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου αὐτῆς ἔχει δημοσιευθῆ ἐπίσημως σὲ βιβλίον ποὺ τυπώθηκε στὸ Τυπογραφεῖο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ τὸν Μανουὴλ Γεδεῶν μὲ τίτλο «Κανονικαὶ Διατάξεις»¹.

Θὰ ἀναλύσω τὸ θέμα αὐτὸ μέσα ἀπὸ τὶς ἀπόψεις δύο συγγραφέων σημαντικῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

1. Ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ οἰκονομία, κατὰ τὸν Μητροπολίτη Ἐφέσου Χρυσόστομο Κωνσταντινίδη

Ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στὴν προετοιμασία γιὰ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύν-

(*) Περιοδ. «Θεοδρομία», ἀριθμ. 3/ Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2017, σελ. 331-343. Τοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. Βλ. Μανουὴλ Γεδεῶν, *Κανονικαὶ Διατάξεις, Ἐπιστολαί, Λύσεις, Θεσπίματα τῶν Ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως*, τόμος πρῶτος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, σελ. 252-254.

οδο, σὲ ἓνα βιβλίον του μὲ τίτλο: «**Ἡ ἀναγνώριση τῶν Μυστηρίων τῶν Ἑτεροδόξων** στὶς διαχρονικὲς σχέσεις Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ»² ἀναπτύσσει δύο μεγάλα θέματα, ἤτοι «**Μυστηριολογικὲς συγκλίσεις καὶ διαφορᾶς**» καὶ «**Ἀκρίβεια, οἰκονομία καὶ ἀναγνώριση τῶν μυστηρίων**».

Στὸ βιβλίον αὐτὸ διαβάζει κανεὶς διάφορες ἀπόψεις ποὺ ἔχουν διατυπωθῆ διαχρονικῶς γιὰ τὸ θέμα τῶν Μυστηρίων, τῶν Ὁρθοδόξων καὶ «Ρωμαιοκαθολικῶν», ἀλλὰ στὸ κείμενο αὐτὸ μὲ ἐνδιαφέρει κυρίως ἡ **ἀκρίβεια** καὶ ἡ **οἰκονομία** στὸν τρόπο εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

* * *

• **Κατ' ἀρχήν**, ὀρίζεται τί εἶναι **ἀκρίβεια** στὰ θέματα τῆς Πίστεως καὶ τῶν Μυστηρίων. Γράφεται:

«Ἀκρίβεια εἶναι ἡ αὐστηρὴ τήρηση, τόσο τῆς οὐσίας, ὅσο καὶ τοῦ γράμματος, μιᾶς σαφῶς ἐκφρασμένης, μιᾶς ἐπίσημα διατυπωμένης καὶ κανονικὰ καὶ ἔγκυρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία θεσμοθετημένης ἀλήθειας ἢ διδασκαλίας ἢ ἔννοιας ἢ διάταξης, ποὺ ἀνάγεται εἴτε στὴν ὀρθὴ πίστη, εἴτε στὴν ὀρθὴ πράξη τῆς ἐκκλησίας, δηλ. μὲ ἄλλα λόγια, στὴν ἐκκλησιαστικὴ “ὀρθο-δοξία” καὶ στὴν ἀντίστοιχη “ὀρθο-πραξία”.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ ἀκρίβεια γιὰ τὴν ἐκκλησία καί, φυσικά, καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν συνειδητὰ μέσα στὴν ἐκκλησία, εἶναι ἡ αὐστηρὰ ὀριοθετημένη γραμμὴ, ἢ ὁποῖα προσδιορίζει τὸν βαθμὸ τῆς πιστότητας, τὴν ὁποῖα κάθε μέλος τῆς ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἔχει καὶ νὰ ὁμολογεῖ γιὰ ὅ,τι εἶναι αὐστηρὰ καὶ καθοριστικὰ θεσπισμένο ἀπ' αὐτὴν καὶ ποὺ ἢ κάθε ἀπόκλιση ἀπ' αὐτὸ συνεπάγεται διάφορες βαθμίδες καὶ κατηγορίες ἀπόκλισης ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας. **Ἡ ἀπόκλιση αὐτὴ δημιουργεῖ εὐθύνες καὶ ἐπομένως καὶ κυρώσεις-ποινὲς σὲ ὅποιον τολμᾷ τὴν ἀπόκλιση αὐτὴ, μὲ τὸ φυσικὸ καὶ ἀναπότρεπτο σκεπτικὸ, ὅτι ὁ τοιοῦτος παραβιάζει αὐτὸ ποὺ εἶναι καὶ πρέπει νὰ μένει “ἐξ ἑαυτοῦ” ἀπαραβίαστο καὶ ἀπαραβάτο μέσα στὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας καὶ στὸ εὐρύτερο σύστημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς»³.**

2. Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, Μητροπολίτου Ἐφέσου, Καθηγητοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας, *Ἡ ἀναγνώριση τῶν Μυστηρίων τῶν Ἑτεροδόξων σχέσεις Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ*, ἐκδ. Ἐπέκταση 1995.

3. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 85-86.

Ἡ ἀκρίβεια ἐπεκτείνεται κατὰ συνέπεια καὶ στὰ Μυστήρια.

«Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ τονισθεῖ, ὅτι καὶ στὸν χῶρο τῶν μυστηρίων, αὐτῶν ποὺ τελοῦνται καὶ ἀγιάζονται στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία καὶ αὐτῶν ποὺ “θεωροῦνται ὅτι τελοῦνται” στὶς μὴ ὀρθόδοξες ἐκκλησίες, ἡ ἀκρίβεια εἶναι μιὰ σωστὴ ἀρχή, ποὺ πρέπει νὰ εἶναι σεβαστὴ ἀπόλυτα καὶ ὀλοκληρωτικά»⁴.

Ἀναφέρεται ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀκρίβειας στὸν Α΄ Κανόνα τῆς Καρθαγένης, ὁ ὁποῖος περιεβλήθηκε μὲ οἰκουμενικὸ κῦρος ἀπὸ τὸν Β΄ κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον

«μηδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ἐνὸς ὄντος βαπτίσματος, καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος... Δοκιμάζειν γάρ ἐστι τὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν βάπτισμα, τὸ συνευδοκεῖν τοῖς ὑπ’ ἐκείνων βεβατισμένοις. Οὐ γὰρ δύναται ἐν μέρει ὑπερισχύειν· εἰ ἠδυνήθη βαπτίσει, ἰσχυσε καὶ ἅγιον Πνεῦμα δοῦναι· εἰ οὐκ ἠδυνήθη, ὅτι ἔξω ὦν, Πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσει, ἐνὸς ὄντος βαπτίσματος, καὶ ἐνὸς ὄντος ἀγίου Πνεύματος, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν... **Τὰ** ὑπ’ αὐτῶν γινόμενα, ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. **Οὐ** γὰρ δύναται τι δεκτὸν καὶ αἰρετὸν εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ, τῶν ὑπ’ ἐκείνων γινομένων»⁵.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὅπως ὑπάρχει ἀκρίβεια στὰ θέματα τῆς πίστεως, ἔτσι ἀκρίβεια ὑπάρχει καὶ στὸ θέμα τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, γιατί ὑπάρχει σαφέστατη σχέση μεταξὺ Πίστεως καὶ Μυστηρίων.

Γράφει ὁ Σεβασμιώτατος:

«Ἐπομένως, ὅση καὶ ὅποια ἀκρίβεια ἰσχύει καὶ ἀπαιτεῖται τὴν τήρηση καὶ στὸν σεβασμὸ τῶν πιστευτέων τῆς ἐκκλησίας, ἡ αὐτὴ κατὰ βάσιν ἀκρίβεια, ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ, ἀπαιτεῖται καὶ γιὰ τὰ μυστήρια. **Καὶ** ὅπως δὲν νοεῖται καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἀλλοτρίωση ἀπὸ τὴν πίστη καὶ τὰ δόγματα τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησίας, ἐφ’ ὅσον ἡ ἀλλοτρίωση αὐτὴ ὀδηγεῖ εὐθέως στὴν αἵρεση ἢ

4. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 94.

5. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 95.

στο σχίσμα, ἔτσι δὲν νοεῖται καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἀποδοχὴ καὶ ταύτιση μὲ “μυστήρια” ποὺ δὲν φέρνουν καθ’ ἑαυτὰ τὴν φερεγγυότητα καὶ γνησιότητα τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησίας.

Κατὰ ταῦτα, ὁ,τιδήποτε φέρεται σὰν “μυστήριο” ἔξω ἀπὸ τὰ παραπάνω περιγραφόμενα “ἐκκλησιαστικά” ὄρια, δὲν εἶναι μυστήριο, δὲν ἀναγνωρίζεται σὰν μυστήριο σωστὸ καὶ σωστικό»⁶.

* * *

● **Ἐκτὸς** ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια στὴν Ἐκκλησία ἰσχύει καὶ ἡ **οἰκονομία**. Ἀναλύοντας τὸ θέμα αὐτὸ ὁ Σεβασμιώτατος προσδιορίζει:

«α. Ποιὰ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς οἰκονομίας σὲ ἀντιπαροβολὴ πρὸς τὴν ἀκρίβεια, β. ποῦ καὶ πῶς ἐφαρμόζεται αὐτὴ, καὶ γ. πῶς καὶ κατὰ πόσο μπορεῖ νὰ ἐπεκταθεῖ αὐτὴ καὶ στὸ χῶρο τῶν μυστηρίων»⁷.

Ἄναφέρει τὴν διδασκαλία διαφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικῶν κανονολόγων.

Ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ θέσεις τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ποὺ προσδιορίζει **χρονικὰ** τὴν οἰκονομία, μὲ τὴν διατύπωση «ἔργον ὄντως οἰκονομίας ἐστὶ τὸ δοκεῖν ἔσθ’ ὅτε βραχὺ τι τοῦ πρέποντος ἐξίστασθαι λόγου...»· τοῦ Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας ποὺ κάνει λόγο γιὰ τὸν **πρόσκαιρο** μόνο χαρακτήρα τῆς οἰκονομίας· τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ποὺ ὁμιλεῖ γιὰ τὴν «**ἐπὶ τινὰ χρόνον**» ἄσκηση τῆς οἰκονομίας· καὶ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ποὺ κάνει λόγο γιὰ τὴν «διπλῆ οἰκονομία», τὴν «πρὸς καιρὸν» καὶ στὸ «διηνεκὲς» γιὰ τὶς εἰδικὲς συνθηκὲς ποὺ ἀντιμετώπισε στὴν ζωὴ του⁸.

Γενικά, οἱ Πατέρες **ἀποφεύγουν «τὴν μονιμότητα τῆς οἰκονομίας»⁹.**

Πάντοτε, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Σεβασμιώτατος, ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ οἰκονομία εἶναι «δύο συνάλληλες δομικὲς ἀρχὲς στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας» μέχρι τὴν Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν μέχρι σήμερα¹⁰.

Πάντως, ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας δὲν καταργεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς

6. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 96.

7. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 99.

8. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 125-126.

9. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 129.

10. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 146-178.

ἀκρίβειας, ἀλλὰ τὴν προϋποθέτει, ἀφοῦ κατὰ τὸν Μέγα Φώτιο εἶναι «τῶν ἀκριβεστέρων νόμων ἢ ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑποστολή»¹¹.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει

«νὰ ἔχει προσδιορίσει τὸ περιεχόμενο καὶ τὰ πλαίσια τῶν “ἀκριβεστέρων νόμων” ποὺ ἰσχύουν στοὺς κόλπους της», καὶ στὴν συνέχεια «πρέπει καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ὁποίους μέλλει νὰ ἐφαρμοσθεῖ ἡ οἰκονομία νὰ ἔχουν γνώση καὶ συνείδηση τοῦ πῶς καὶ σὲ ποιά ἔκταση λειτουργεῖ γι’ αὐτοὺς ἡ οἰκονομία ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πλευρὰ μέσα στὴν ὅλη διδασκαλία της περὶ ἀκρίβειας»¹².

Ἔτσι, ἡ οἰκονομία εἶναι «μιὰ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια»¹³. ἡ οἰκονομία στὶς περισσότερες φορὲς «εἶναι κατάσταση στὴν ὁποία προσέφευγε αὐτὴ (ἡ Ἐκκλησία) ἀκούσια καὶ “ἐξ ἀνάγκης”»¹⁴. ὁ παράγων τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ ἀγάπη· ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ κάνη «χρῆση τῆς οἰκονομίας, ὅπως πρέπει, ὅσο πρέπει καὶ ὅπου πρέπει»¹⁵. καὶ γενικὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία «οὔτε ἄλογη, οὔτε ἀπεριόριστη χρῆση καὶ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκονομίας ἐπιτρέπεται νὰ γίνεταί»¹⁶.

Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐννοοῦνται, ὅτι «γιὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ καὶ καθολικὰ καθιερωμένη καὶ ἀποδεκτὴ ἡ ὁποιαδήποτε οἰκονομία μέσα στὴν ἐκκλησία, χρειάζεται νὰ ὑπάρχει ἐξασφαλισμένη ἡ καθολικὴ συναίνεση καὶ ἀποδοχὴ τοῦ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας, αὐτοῦ ποὺ καλοῦμε “ἐπιμαρτυρία τοῦ πληρώματος”, “consensus fidelium”»¹⁷.

Καί, βέβαια, μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι, ἐφ’ ὅσον ἡ οἰκονομία εἶναι πρόσκαιρη, οἱ ἐνδιαφερόμενοι «πρέπει νὰ ἀναγνωρίζουν καὶ τὸ ὅτι θὰ πρέπει, τὸ ταχύτερο δυνατόν, νὰ ἀποκατασταθῇ τὸ καθορθῶς τῆς θεολογικῆς ἀκρίβειας καὶ τῆς κανονικῆς τάξεως»¹⁸.

* * *

11. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 212.

12. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 212.

13. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 212.

14. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 213.

15. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 216.

16. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 217.

17. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 218.

18. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 213.

Ἄφου ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Χρυσόστομος ἀναλύει διεξοδικὰ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοση τὸ θέμα τῆς ἀκρίβειας καὶ τῆς οἰκονομίας, ἀναπτύσσει, μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν προοπτικὴν, τὸ θέμα τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων καὶ μάλιστα τῶν «Ρωμαιοκαθολικῶν» στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Σὲ ἓνα κεφάλαιο μὲ τίτλο «ἡ διττὴ θεώρηση τῶν ἔξω τῆς ὀρθοδοξίας μυστηρίων: ἐξεταζομένων καθ' ἑαυτὰ ἢ κρινομένων στὶς περιπτώσεις ἐπιστροφῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν ὀρθοδοξία», ἀπὸ τὴν ἀρχὴν κάνει τὴν σαφέστατην διάκριση, ὅτι ἄλλο εἶναι τὸ θέμα «πῶς δεῖ εἰσδέχεσθαι τοὺς προσιόντας τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἑτεροδόξους», καὶ ἄλλο εἶναι «τὸ παράλληλο πρὸς αὐτὸ θέμα» «πῶς δεῖ ἀποδέχεσθαι (καὶ ἀναγνωρίζειν) τὰ αὐτῶν μυστήρια».

Αὐτὰ τὰ δύο θέματα εἶναι «ξέχωρα, ὑπαρκτὰ μέσα στὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἀρχέγονης ἐκκλησίας».

Καὶ ὅπως γράφει ὁ Σεβασμιώτατος, συζητοῦνται αὐτὰ τὰ θέματα «μὲ εὐαισθησίαν καὶ ὑπευθυνότητα», ἀλλὰ «ὄχι πάντοτε ὁμοίομορφα καὶ μὲ ἀπολυτότητα ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀκρίβειας ἢ τῆς οἰκονομίας».

«Καὶ φυσικὰ, τὰ θέματα αὐτὰ ἔχουν ἄλλη διάσταση ἀπὸ τὸ κατ' ἀρχὴν θέμα τῆς ἀναγνώρισης τῶν “μυστηρίων” ποὺ τελοῦνται ἐκτὸς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ μένουσιν ἐκεῖ, στὸ χωρὸν δηλ. τῆς αἰρέσεως ἢ τοῦ σχίσματος, καὶ τὰ ὅποια, κατὰ τρόπον αὐτονόητον, μπαίνουν στὴν κατηγορίαν τῶν περιπτώσεων ἐκείνων, ποὺ ἀντιμετωπίζονται μὲ μεγαλύτερη καὶ πιὸ ἀπόλυτη ἀκρίβεια, ἢ δὲ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκονομίας στὶς περιπτώσεις αὐτὰς ἀπαιτεῖ μεγαλύτερη ἀκριβολογία καὶ ὅπωςδὴποτε προσεκτικότερη ἀξιολόγησιν τῶν λόγων καὶ τῶν προϋποθέσεων ποὺ θὰ συνέτρεχαν γιὰ τὴν χρῆσιν τῆς»¹⁹.

Σὲ ἓνα σημεῖο τῆς μελέτης τοῦ γράφει ὁ Σεβασμιώτατος:

«Τὰ μυστήρια τῶν ἑτεροδόξων, ἐκλαμβανόμενα ὀριστικῶς καθ' ἑαυτὰ καὶ μέσα στὴν ἀποσχισμένη ἑτεροδοξία ἐκκλησία, στὴν ὁποία τελεσιουργοῦνται καὶ παραμένουσιν σ' αὐτήν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουσιν ἀποδεκτὰ κατ' ἀκρίβειαν. Αὐτὸ εἶναι καὶ μένει ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτησιν»²⁰.

Βεβαίως, σὲ ἄλλο σημεῖο φαίνεται, ὅτι ἀποδέχεται τὰ μυστή-

19. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 185.

20. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 190.

ρια τῶν ἑτεροδόξων καὶ μάλιστα τῶν «Ρωμαιοκαθολικῶν» κατ' οἰκονομίαν καὶ γράφει ὅτι «μόνο σὲ εἰδικὲς περιπτώσεις, στὶς ὁποῖες διαπιστοῦνται οἱ ἀπαραίτητες μυστηριολογικὲς συγκλίσεις τῶν ἑτεροδόξων πρὸς τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία, παράδοση καὶ πράξη»²¹, «μποροῦν τὰ μυστήριά τους νὰ ἀναγνωρισθοῦν, κατ' οἰκονομίαν, βεβαίως, καὶ οὐδέποτε κατ' ἀκρίβειαν»²².

Προσδιορίζοντας δὲ αὐτὸ τὸ θέμα γράφει:

«Μὲ τὴν οἰκονομία δὲν καθίσταται ἀπλᾶ καὶ μόνο ἔγκυρο τὸ “θέσει” ἄκυρο στὸν χῶρο τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ παρέχεται καὶ ἡ δυνατότης μιᾶς πιὸ στενῆς καὶ οἰκοδομητικῆς ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν ἀναφερομένων ἢ καὶ ἀντιμαχομένων πλευρῶν καὶ παρατάξεων μέσα στὴν ἐκκλησία –κάτι ποὺ συμβαίνει συνήθως ἀναπόφευκτα στὶς σχέσεις τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησίας μὲ τὶς αἰρέσεις καὶ τὰ σχίσματα»²³.

* * *

Ἄπο ὅλη τὴν ἀνάλυση φαίνεται καθαρὰ ὅτι στὰ θέματα τῆς πίστεως καὶ τῶν μυστηρίων ὑπάρχει ἡ ἀκρίβεια, ἐνῶ μερικὲς φορὲς στὸ θέμα τοῦ τρόπου εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ οἰκονομία, μὲ ὀρισμένες προϋποθέσεις **«κατὰ περίπτωσιν καὶ κατὰ χώρους καὶ πρόσωπα καὶ καταστάσεις**, ἔτσι ὥστε τὸ “κατ' οἰκονομίαν” νὰ μὴ εἶναι κάτι τὸ ρευστὸ ἢ ἀπροσδιόριστο καὶ ἐλαστικόν, ποὺ προσδιορίζεται ἢ καὶ ποὺ καλύπτει τὶς πάσης φύσεως καταστάσεις ἢ ἀνωμαλίες μέσα στὴν ἐκκλησία»²⁴.

Ἡ χρῆση τῆς οἰκονομίας δὲν καταργεῖ, οὔτε ὑποτιμᾷ τὴν ἀκρίβειαν, ἀλλὰ τὴν ἐξαιρεῖ ἀκόμη περισσότερο. Ἄπο αὐτὰ συνεπάγεται ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὸ βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων ὡς «ἔγκυρο» καὶ «ὑποστατό».

Ἀὐτὲς οἱ ἀπόψεις θὰ φανοῦν πολὺ χρήσιμες γιὰ τὰ ἐπόμενα.

2. Ἡ Σύνοδος τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν τοῦ ἔτους 1756, κατὰ τὸν Μητροπολίτη Γέροντα Δέρκων Ἀπόστολο Δανηλίδη

Κατὰ τὸν Καθηγητὴ Ἰωάννη Καρμίρη, μετὰ τὸ Σχίσμα τῶν «Ρωμαιοκαθολικῶν» ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Καθολικὴ Ἐκκλησία

21. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 190.

22. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 191.

23. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 204.

24. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 205.

ἐπικράτησε νὰ δέχωνται στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοὺς Λατίνους καὶ αὐτοὺς ποὺ ἀργότερα ὀνομάσθηκαν «Λατινόφρονες καὶ Οὐνίτες» μὲ ἀπλῆ ἀποκήρυξη καὶ ἀπόπτυση τῶν λατινικῶν ἑτεροδοξαστικῶν καὶ μὲ Ὁμολογία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, συνηθέστερα μὲ τὴν χρίση τοῦ ἁγίου Μύρου, σύμφωνα μὲ τὸν 7ο Κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν 95ο τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Σταυροφοριῶν καὶ ἀπὸ τὶς ἐνωτικὲς λατινικὲς Συνόδους στὴν Λυὼν τὸ 1274 καὶ στὴν Φλωρεντία τὸ 1439, κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ Πάπες προσπαθοῦσαν νὰ ἐπιβάλλουν στοὺς Ὁρθοδόξους τὶς πληθυνόμενες λατινικὲς κακοδοξίες καὶ νὰ τοὺς καθυποτάξουν, ἄρχισε νὰ μεταβάλλεται ὁ τρόπος εἰσδοχῆς τῶν Λατίνων ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον, δηλαδὴ ἐνῶ πρῶτα γινόταν μὲ Ὁμολογία Ὁρθοδόξου Πίστεως, μετὰ γινόταν μὲ τὴν χρίση τοῦ ἁγίου Μύρου.

Μέσα σὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ, ἡ Τοπικὴ Σύνοδος τοῦ 1484, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν οἱ Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Συμεὼν, Ἀλεξανδρείας Γρηγόριος, Ἀντιοχείας Δωρόθεος καὶ Ἱεροσολύμων Ἰωακείμ, ἐψήφισε τὸ νὰ δέχωνται «μύρω μόνω χρίειν τοὺς προσιόντας τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Λατίνους, ἐπιδόντας τὸν λίβελλον τῆς πίστεως καὶ ἀποταξαμένους τῶν ἀλλοτρίων τῆς πίστεως δογμάτων καὶ ἐθῶν τῶν λατινικῶν».

Ἡ Σύνοδος αὐτὴ, ἡ ὁποία ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτὸ της ὡς **Οἰκουμενικὴ**, ἀκύρωσε καὶ τὴν ἐνωτικὴ Σύνοδο στὴν Φλωρεντία, ποὺ ἐγίνετο τὸ 1439.

Ἔομος, τὸ ἔτος 1756 Σύνοδος τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν, ἤτοι Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Ε', Ἀλεξανδρείας Ματθαίου καὶ Ἱεροσολύμων Παρθενίου, ἀπέρριψε τὸ βάπτισμα τῶν «Ῥωμαιοκαθολικῶν» καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων ποὺ ἐτελεῖτο διὰ τοῦ ραντισμοῦ καὶ ἐπέβαλε τὸν ἀναβαπτισμό.

Μάλιστα, γιὰ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ στηρίχθηκε στὸν 7ο κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ στὸν 95ο κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοὺς ὁποίους ἐρμήνευσε κατὰ γράμμα.

Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸν ἀναβαπτισμό ἐγίνετο ἀπὸ περιστατικούς λόγους καὶ μὲ τὴν πίεση τοῦ λαοῦ, καὶ δὲν ἐπικράτησε πολὺ, ὅποτε ἡ Ἐκκλησία ἐπανῆλθε στὴν ἀπόφαση τοῦ 1484²⁵.

* * *

25. Βλ. Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ Δογματικά καὶ Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμος II, Ἐν Ἀθήναις, 1953, σελ. 979-987.

Ὁ Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων Ἀπόστολος Δανηλίδης, σὲ ἕνα πρόσφατο ἐνδιαφέρον κείμενό του μὲ τίτλο: «**Τὸ ζήτημα τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν Ἐκκλησία καὶ ὁ ἀναβαπτισμός**»²⁶, παρουσιάζει ἐνδιαφέρουσες πλευρές τόσο γιὰ τὴν Σύνοδο τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν τοῦ 1756 ὅσο καὶ γενικότερα γιὰ τὸν τρόπο τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Τὸ κείμενο διαιρεῖται σὲ **τρία μέρη**.

Στὸ πρῶτο μέρος γίνεται λόγος γιὰ τὸ «ζήτημα τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν Ἐκκλησία καὶ ὁ ἀναβαπτισμός: Ἱστορικὴ ἐπισκόπηση», ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ θέματα: ἡ «ἐνότητα καὶ καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας»: ἡ «διαφύλαξη τῆς ἐνότητας καὶ εἰρήνης στὴν Ἐκκλησία» καὶ ἡ «διαίρεση τῆς Ἐκκλησίας» καὶ «λόγοι ἐκκλησιαστικῆς σκοπιμότητος».

Στὸ δεῦτερο μέρος ἀναπτύσσεται τὸ θέμα «“Ἀβεβαιότης καὶ ἀστάθεια ἐν τῇ πράξει”»: Συνοπτικὴ εἰκόνα τῆς σημερινῆς καταστάσεως», στὸ ὁποῖο παρουσιάζεται ἡ κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος.

Στὸ τρίτο μέρος κατατίθενται «δύο προτάσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος», γιὰ τὴν «ἀποσαφήνιση τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ θέματος» καὶ τὴν «ἀκρίβεια καὶ οἰκονομία».

Διαβάζοντας κανεὶς τὴν μελέτη αὐτὴ διαπιστώνει καὶ τὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τοῦ θέματος τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ τὴν διαφορετικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος ἀπὸ διάφορες Ἐκκλησίες, ποὺ σημαίνει ὅτι **στὴν πράξη ἰσχύει καὶ ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου τοῦ 1484 καὶ ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου τοῦ 1756**.

Γιὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Συνόδου τοῦ 1756 γράφεται ὅτι ἦταν «συνέπεια τῆς μεγάλης ἀγανακτήσεως τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῆς παπικῆς προπαγάνδας καὶ τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως τῶν προτεστάντων μισσιοναρίων», «εἶναι μιὰ ἀπόφαση ποὺ **δικαιολογεῖται ἀπόλυτα** ἀν ληφθοῦν ὑπ’ ὄψη τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ποιμαντικὰ συμφέροντα, ἢ μᾶλλον αὐτὴ ταύτη ἡ ἱστορικὴ ὑπόσταση καὶ συνέχιση τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς».

26. βλ. Ἀποστόλου Δανηλίδη, Μητροπολίτου Δέρκων, Τὸ ζήτημα τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὴν Ἐκκλησία καὶ ὁ ἀναβαπτισμός, εἰς Σκευὸς εἰς τιμὴν, ἀφιερωματικὸς τόμος ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 25ετίας ἀπὸ τῆς εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίας καὶ 10ετίας ἀπὸ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Μητροπολίτου Αὐστρίας καὶ ἐξάρχου Οὐγγαρίας καὶ Μεσευρώπης κ. Μιχαήλ, Ἀθῆναι 2011, σελ. 25-41.

Συγχρόνως, είναι μια απόφαση που «ἀνατρέπει ὅλη τὴν μακροίωνα κατ' οἰκονομία παράδοση καὶ πράξη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀδηγεῖ στὸ γράμμα τῆς ἀκρίβειας κατ' αὐτό», ἀλλὰ καὶ «δημιουργεῖ ἓνα προηγούμενο, τὸ ὁποῖο οἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δὲν μπόρεσαν ἀκόμη νὰ ἀναιρέσουν συνοδικά, ἔστω καὶ ἂν πολλὰς ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς συνθηκὲς ἄλλαξαν ἐν τῷ μεταξῷ»²⁷.

Στὴν μελέτη αὐτή, μὲ γνώση τοῦ ἀντικειμένου, καταγράφεται ὅτι ὑπάρχει στὸ θέμα αὐτὸ διαφορετικὴ πράξη καὶ στοὺς κόλπους τῆς εὐρύτερης δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐπισημαίνεται χαρακτηριστικὰ ὅτι στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ «ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀστάθεια, οὔτε ἀσάφεια».

Συγχρόνως ἐπισημαίνεται:

«Δυστυχῶς, ὁμως, τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσο ἀπλᾶ. Παρατηρεῖται, δηλαδή, μία σοβαρὴ ἀσυνέπεια ὅσον ἀφορᾷ τὶς ἀποφάσεις τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ λαμβάνοντας προφανῶς ὑπ' ὄψη νεώτερες ἐξελίξεις στὶς διαχριστιανικὲς σχέσεις, δὲν ἐφαρμόζει πλέον τὸν Ὅρο τῆς συνόδου τοῦ 1756. Ἐπιστρέφει ἀμέσως μὲν στὸ γράμμα τῶν ἀποφάσεων τῆς συνόδου τοῦ 1484, ἐμμέσως δὲ στὸ πνεῦμα τοῦ 95ου κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τοῦτο, βέβαια, δὲν θὰ δημιουργοῦσε μεγάλες δυσκολίες καὶ ἀντιθέσεις, ἂν εἶχε προηγουμένως ἀναιρεθεῖ ἡ ἀπόφαση τῆς συνόδου τοῦ 1756. Πολλοὶ εἶναι σήμερα ἐκεῖνοι πὸ ἐπικαλοῦνται τὴν ἀπόφαση τῆς συνόδου αὐτῆς καί, κατὰ συνέπεια, δημιουργοῦνται νέες ἔριδες καὶ ἐντάσεις μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ἴδιου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κατ' ἐπέκταση δὲ καὶ στὸν εὐρύτερο χῶρο τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας ἢ ἐκεῖνον τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων»²⁸.

Στὴν συνέχεια τῆς μελέτης γράφεται:

«Τέλος, θὰ μπορούσαμε νὰ ἀντιληφθοῦμε καὶ νὰ δικαιολογήσουμε εὐκολώτερα τὴν πράξη τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ἤδη ἡ διαφορὰ

27. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 33.

28. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 35-36.

πράξεως με μία άλλη αδελφή Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ διαφορὰ πράξεως μέσα στοὺς ἴδιους τοὺς κόλπους τῆς εὐρύτερης κανονικῆς καὶ πνευματικῆς διακαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου. Ἐξ ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ πνευματικὴ καὶ κανονικὴ αὐτὴ δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐπεκτείνεται ὄχι μόνο στὴν παλαιότερη καὶ νεώτερη διασπορά, ἀλλὰ καὶ σὲ νέες ἱεραποστολικὲς περιοχὲς ὅπως ἡ Κορέα ἢ ἡ Ἰνδονησία, ὅπου μοιραῖα ἀναφύεται τὸ ζήτημα»²⁹.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑφίσταται ἀκόμη σὲ μερικοὺς κύκλους ἢ ἰσχὺς τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τοῦ 1756, τὸ σημαντικό δὲ εἶναι ὅτι δὲν ἀναιρέθηκε ποτὲ συνοδικὰ μετὰ τὸν ἴδιο τρόπο πὺ ἀποφασίσθηκε. Γι' αὐτὸ στὴν μελέτη γράφεται ὅτι αὐτὴν τὴν ἀπόφαση «οἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίες δὲν μπόρεσαν ἀκόμη νὰ τὴν ἀναιρέσουν συνοδικὰ»³⁰ καὶ ἀλλοῦ ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη «ἀναιρεθεῖ ἢ ἀπόφαση τοῦ 1756»³¹. Γι' αὐτὸ στὸν ἐπίλογο συμπεραίνει:

«Συμπερασματικῶς, θεωρῶ ὅτι μία πανορθόδοξος μελέτη καὶ ἀπόφαση περὶ τοῦ ζητήματος εἶναι ἀπαραίτητη. Τὸ θέμα εἶναι ὄχι μόνον πολὺπλοκο ἀλλὰ καὶ σοβαρό. Δὲν μπορεῖ νὰ ἐκτεθεῖ καὶ νὰ ἐπιλυθεῖ με ἀτομικὲς ἐπιστημονικὲς προσπάθειες ἢ περιορισμένου χαρακτήρος ποιμαντικὲς πρωτοβουλίες»³².

Τὸ σημαντικό τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς εἶναι ὅτι ὅταν συνῆλθε τὸ 1971 στὴν Γενεύη ἡ Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας «ἕνα ἀπὸ τὰ ἕξι κείμενά της ἦταν ἀφιερωμένο στὸ θέμα “Ἡ Οἰκονομία ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ”», τοῦ ὁποίου ἕνα μεγάλο μέρος ἐκάλυπτε τὸ θέμα τῶν «μυστηρίων» πὺ τελοῦνται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν»³³.

Ὅπως ἐπισημαίνεται, ὁ Μητροπολίτης Γέρον Ἐφέσου (τότε ὡς Μύρων) Χρυσόστομος σὲ ὁμιλία του ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος στὸ ἐκκλησίασμα, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς (1971), τῆς ὁποίας προήδρευε, εἶπε ὅτι «δὲν εἶναι σχολαῖον τὸ θέμα τῆς οἰκονομίας καὶ ἀκριβείας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ». Καὶ τόνι-

29. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 36-37.

30. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 33.

31. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 36.

32. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 41.

33. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 38.

σε ὅτι πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν συναφῆ καὶ σοβαρὰ ζητήματα, ὅπως: **«Τί εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ κατ' οἰκονομίαν αὐτό; Μέχρι ποίου σημείου ἐκτείνεται; Πότε γίνεται χρῆσις καὶ πότε κατάχρησις τούτου; Καὶ διὰ τοὺς ἔξω; Ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ “κατ' οἰκονομίαν”, ὅπερ διὰ τοὺς πολλοὺς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐκκλησιαστικὸν compromis. Εἶναι ὁμως τοῦτο ἀκριβές;»**³⁴.

Τελικά, ὁμως, ὅπως σημειώνει ὁ Μητροπολίτης Δέρκων Ἀποστολος, «οἱ ἐξελίξεις στὴν πορεία πρὸς τὴ Σύνοδο ἐπέφεραν ἀλλαγές στὴν θεματολογία. Ἔτσι τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομίας ἐξέπεσε ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν θεμάτων, παρὰ τὴν πρόοδο ποὺ εἶχε σημειωθεῖ»³⁵.

Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Μητροπολίτης Γέρων Ἐφέσου Χρυσόστομος συν-οψίζει τὸ θέμα αὐτό:

«Ὅταν εἰς τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἐξετάσεως τῶν πρώτων τεθέντων θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἐξητάζετο εἰς τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν ἐν Γενεύῃ τὸ θέμα τῆς οἰκονομίας, ἐκ τῶν πρώτων καὶ περισσότερον θεμελιωδῶν προβλημάτων τὰ ὅποια ἐτέθησαν καὶ εἰς τὰ ὅποια ἐκλήθημεν νὰ δώσωμεν μίαν πανορθόδοξον ἀπάντησιν, ἦτο ἡ χρῆσις τῆς οἰκονομίας εἰς τὸ θέμα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ βαπτίσματος τῶν μὴ ὀρθοδόξων. Τῆς δυναμένης νὰ χρησιμοποιηθῆ ἐν προκειμένῳ οἰκονομίας ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς, τῶν ὁρίων τῆς οἰκονομίας ταύτης καί, ἀκόμη, μέχρι ποίου σημείου ἡ οἰκονομία αὕτη χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀναστέλλει τὴν ἀκρίβειαν, δεδομένου ὅτι ἡ θεολογία τοῦ βαπτίσματος, ὡς κατ' ἐξοχὴν μυστηρίου τῆς χριστιανικῆς μυσσεως, πρέπει νὰ ἐδράζεται καὶ νὰ θεμελιούται ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκκλησιολογίας. Ἦτο τότε μία καλὴ προσπάθεια καθορισμοῦ τῶν γενικῶν κριτηρίων διὰ τὴν θεολογίαν τοῦ βαπτίσματος. Ἀλλ' ὡς γνωστόν, τὸ θέμα ἐκεῖνο ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ οὕτω ἐχάθη μία καλὴ εὐκαιρία»³⁶.

34. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 40.

35. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 40.

36. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 40-41.

Ἔμεινε, ὅμως, τὸ βιβλίον τοῦ ποὺ ἀναφέρθηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ.

Ὁ Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων Ἀπόστολος στὸ τέλος τῆς μελέτης τοῦ παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῶν μυστηρίων τῶν ἑτεροδόξων

«εἶναι ἄμεσα συνδεδεμένη μετὰ τὴν ἐκκλησιολογία καὶ τὴν θεολογία τοῦ βαπτίσματος. Ἡ ἀντιμετώπιση αὐτὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ μετὰ ἀναφορὰ στὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς ἀφ' ἑνός, αὐτὸ ἄλλωστε ἐπραξάν καὶ οἱ συνοδικοὶ Πατέρες, καί, ἀφ' ἑτέρου, σὲ πανορθόδοξο ἐπίπεδο, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἔκφραση συνοδικότητος»³⁷.

* * *

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι οἱ Σύνοδοι τοῦ 1484 καὶ τοῦ 1756 ἔχουν ἰσχύ, καὶ ἐκφράζουν τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀκρίβειας στὴν Ἐκκλησία, ἀντίστοιχα.

Ἄλλωστε, ἡ οἰκονομία εἶναι πρόσκαιρη, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ καταργήσῃ τὴν ἀκρίβεια ποὺ ἔχει μονιμότητα.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι ἡ ἀπόφαση μιᾶς μεταγενέστερης Συνόδου, δηλαδὴ ἡ ἀπόφαση τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἔτους 1848 κάνει λόγο γιὰ τὴν ὀρολογία καὶ τὴν ταυτότητα τόσο «τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ τῶν αἰρέσεων καὶ τοῦ “Παπισμοῦ”». Ἐπίσης, κάνει λόγο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν αἰρετικῶν καὶ τὴν ἐπιστροφή τους στὴν Ἐκκλησία. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφεται ὅτι ἡ ἐπιστροφή τῶν αἰρετικῶν «πρὸς τὴν ἀναλλοίωτον καθολικὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν κοινῶν Πατέρων ἡμῶν» θὰ πρέπει νὰ γίνῃ μετὰ τὸ νὰ ἀπορριφθοῦν «τὰ σημερινὰ παπικὰ δόγματα τε καὶ μυστήρια», διότι εἶναι «ἐντάλματα ἀνθρώπων»³⁸.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι διατηρήθηκε ἡ παράδοση τῆς ἀκρίβειας στὴν Πίστη καὶ στὰ Μυστήρια, ἀφοῦ μάλιστα ποτὲ δὲν καταργήθηκε συνοδικὰ ὄχι μόνον ἡ ἀπόφαση τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν τοῦ 1756, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόφαση τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἔτους 1848.

Ἐπομένως, ἡ ἀπόφαση τῶν Τριῶν Πατριαρχῶν τοῦ 1756 καὶ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ 1848 μόνον συνοδικὰ μπορεῖ

37. Ἔνθ. ἄνωτ. σελ. 41.

38. βλ. Ἰωάννου Καρμίρη, *Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα...*, ἔνθ. ἄνωτ. σελ. 902 κ.ἑξ.

νὰ καταργηθῆ καὶ μάλιστα μὲ σαφέστατες θεολογικὲς καὶ ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις.

Ὅμως, δὲν τέθηκε στὴν θεματολογία τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ φυσικὰ δὲν πρέπει νὰ παραθεωρηθῆ ἐμμέσως καὶ μυστικῶς.

Στὸ κείμενό μου αὐτὸ προτίμησα νὰ ἀναφερθῶ σὲ δύο σημαίνοντες Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὸ θέμα αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὴν θεωρία καὶ ὡς πρὸς τὴν πρακτικὴ του ἐφαρμογὴ.

Καὶ αὐτὸ δείχνει τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖο δὲν λύνεται μὲ ἀκαδημαϊκὲς μελέτες ἐπιστημόνων καὶ ἐπιλεκτικὲς ἀναφορές, ἀλλὰ μὲ συνοδικὲς πράξεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας.

